

Referat

Fra møte i hovedkomiteen

Dato: 02.03.2023, kl. 09.00-15.30

Sted: Digitalt (Teams)

Møteleder: Inger-Lise Steffensen

Deltakere:

Hovedkomiteen: Inger-Lise Steffensen, Gaute Velle, Marianne Stenrød, Monica Sanden, Helle Katrine Knutsen, Håvard Steinshamn, Lene Frost Andersen (vara for Tor Strand), Taran O. Skjerdal, Bjørnar Ytrehus, Trine Husøy, Elisabeth Madslien, May-Guri Sæthre, Espen Rimstad, Hugo de Boer

Forfall: Tor Strand

Sekretariatet: Harald J. Gjein, Merethe Aasmo-Finne, Hilde Mellegård, Micael Wendell, Helen E. Kvaem, Danica Grahek-Ogden, Siamak Pour Yazdankhah, Nana Yaa Boahene, Gro Haarklou Mathisen, Gisle Solstad, Tron Ø. Gifstad, Tanya S. Kristiansen, Sagnik Sengupta, Ingrid M. Høie, Dean Basic, Christine L. Parr, Martin Malmstrøm, Barbara Bukhvalova, Daniel Flø

Observatører:

Kari Bryhni (Mattilsynet), Hilde J. Skår Norli (Mattilsynet), Ingvild Riisberg (Miljødirektoratet), Kjetil M. Vestergaard (Miljødirektoratet, sak 8)

Forfall: Ole Berg (Helsedirektoratet)

1. Velkommen, fravær, habilitet og godtgjøring

Hovedkomiteens leder Inger-Lise Steffensen ønsket velkommen til årets første møte i hovedkomiteen. Ingen av medlemmene hadde noe å melde til spørsmål om habilitet i dagens møte.

2. Godkjenning av møteinnkalling og dagsorden

Komiteen hadde ingen anmerkninger til møteinnkallingen. Dagsorden ble godkjent uten merknader.

3. Budsjett

Harald Gjein orienterte om status med hensyn på VKMs budsjettsituasjon og om dialog med oppdragsgivere om prioritering av oppdrag. Hilde Mellegård viste oversikt over prosjekter/oppdrag fra Mattilsynet som per i dag er satt på vent.

4. Runde rundt bordet - aktiviteter i faggruppene

Faggruppelederne orienterte kort om pågående og kommende oppdrag, samt andre aktuelle saker i sine respektive faggrupper.

5. Orientering fra arbeidet med risikovurderingen vårjakt på ender

Faglig leder Bjørnar Ytrehus orienterte om rapporten *Vurdering av risiko og risikoreducerende tiltak på naturmangfold og dyrevelferd ved utøvelse av vårjakt*, som er utarbeidet på oppdrag fra Miljødirektoratet. Ytrehus presenterte bestillingen, hovedfunn og konklusjoner, og reflekterte rundt arbeidet i prosjektet og prosessen med godkjenning av rapporten.

Vårjakt på ender er del av samisk jakt- og fangsttradisjon, og har vært regulert på ulikt vis de siste 70 år. Siden 2013 har denne aktiviteten vært regulert gjennom en egen forskrift, som tillater kvoteregulert jakt på hannfugl av stokkand, siland og toppand i perioden 15. mai - 10. juni innenfor bestemte deler av Kautokeino kommune. Vårjakten har hatt og har sterk kulturell forankring i den samiske delen av lokalbefolkningen, og er en jaktform som det knytter seg egne tradisjoner, språkuttrykk og kunnskap til. Jakt på våren strider imidlertid mot viltlovens prinsippl om at det ikke bør fastsettes jakttid for en art i hekke- og yngletiden. Forskriften utløp ved årsskiftet, og på bakgrunn av Klima- og miljødepartementets arbeid med forskriftsrevisjonen ble VKM bedt om å vurdere effekter på biologisk mangfold og dyrevelferd for artene stokkand, siland, svartand, havelle, toppand og sjørre gitt tre ulike scenarier/jaktkvoter. VKM ble også bedt om å identifisere og vurdere relevante risikoreducerende tiltak.

Prosjekt- og godkjenningsgruppen erfarte at det var utfordrende med korte tidsrammer for en så komplisert problemstilling, der tilgangen på relevante data var svært begrenset. Det ble også en krevende godkjenningsprosess.

Innledningen ga en god overgang til sak 6.

6. Rutine for godkjenning av VKMs vurderinger

VKM har en egen rutine for godkjenning av risikovurderinger. Rutinen ble sist revidert i 2018, etter innspill fra VKMs hovedkomité.

Hensikten med godkjenningsrutinen er å bidra til:

- at prosessen med godkjenning av VKMs risikovurderinger og andre vitenskapelige vurderinger er transparent
- at forankringen/hvem som skal godkjenne vurderingen blir bestemt tidlig i prosessen
- kvalitetskontroll

- å minimere unødvendig bruk av tid og ressurser

Sekretariatet innledet med å gjennomgå godkjenningsrutinen, VKMs ulike typer godkjenningsgrupper i VKM, kriteriene som den ansvarlige godkjenningsgruppen skal ta stilling til og retningslinjer for håndtering av dissens.

Momenter fra diskusjonen etter innledningen:

Godkjenningsgruppa, som har det faglige ansvaret for vurderingen, må kobles på fra starten av prosjektløpet og få anledning til å gi innspill underveis i arbeidet. Dette står i dagens rutine, men må tydeliggjøres ytterligere.

- I henhold til VKMs fagfelleveileder har godkjenningsgruppa endelig beslutningsmyndighet for hva som skal inkluderes av innspill fra fagfellene. Dette må tydeliggjøres i rutinen. Det bør også lenkes til VKMs fagfelleveileder i godkjenningsrutinen.
- Det bør utarbeides en mal for godkjenningsmøtene, inkludert for videre saksgang dersom en vurdering blir underkjent.
- Hvis godkjenningsgruppa underkjenner rapporten bør det vurderes karantenetid før saken kommer opp til ny behandling.
- Godkjenningsgruppa har i motsetning til prosjektgruppa anledning til å ta dissens. Retningslinjer for dissens er inkludert i forfatterskapskriteriene, men bør også inn i godkjenningsrutinen.
- I henhold til rutinen skal godkjenningsgruppa ta stilling til seks kriterier, der samtlige kriterier må være oppfylte før en vurdering skal kunne godkjennes. Ingen tok til orde for endringer av gjeldende kriterier.

Vedtak:

Saken følges opp på neste møtet i hovedkomiteen. Komiteen oppfordres til å sende inn innspill/kommentarer på rutinen. Sekretariatet forbereder forslag til revidert rutine til neste møte.

7. Kriterier for forfatterskap og faglig ansvar i VKMs uttalelser – innledende diskusjon

Sekretariatet innledet på saken ved å trekke frem viktige momenter fra VKMs forfatterskapsrutiner og tidligere diskusjoner rundt kriteriene.

Noen momenter fra diskusjonen på møtet:

- Det ble diskutert rundt dagens rutiner med at 2 av 4 kriterier må oppfylles for å få forfatterskap (i likhet med EFSA, men til forskjell fra Vancouver-anbefalingene som gjelder vitenskapelige publikasjoner der det kreves at alle fire kriterier må være oppfylte)
- Ansvaret som ligger hos en godkjenningsgruppe ble trukket frem
- Hvorvidt godkjenningsgruppen bør få "editor-status" i stedet for å være faglig ansvarlig for en rapport, ble nevnt

- Det ble påpekt at det er viktig at godkjenningsgruppen kan sette av nok tid til arbeid med en rapport
- Det ble diskutert hvorvidt forfatterskap på en VKM-rapport kan sammenlignes med forfatterskap på en vitenskapelig artikkel
- Forhold rundt rapport på nytte- og risikovurdering av inntak av fisk ble trukket frem, bl.a. at det kunne vært en fordel med en godkjenningsinstans med mer spisset kompetanse (hovedkomiteen var godkjenningsinstans og har en veldig bred kompetanse)
- Rekkefølge på forfatterlista; det ble diskutert hvorvidt bidrag inn i arbeidet bør reflekteres i rekkefølgen på forfatterlisten
- Det ble diskutert rundt det at "VKM" står først på forfatterlista (er modell fra EFSA, reflekterer at det går ut fra en organisasjon)

Vedtak

Saken tas opp igjen på neste møte i komiteen. Sekretariatet tar imot innspill før den tid og forbereder saken igjen til neste møte.

8. Utredningsinstruksen og VKMs rolle

VKMs oppdragsgivere har gjennom flere år tatt opp spørsmålet om utredningsinstruksens (Instruks om utredning av statlige tiltak) relevans for VKM, og hvordan VKM i sine rapporter kan berede grunnen for direktoratenes arbeid med samfunnsøkonomiske vurderinger og besvarelse av de seks spørsmålene som utgjør minimumskravene til alle utredninger av statlige tiltak.

Sekretariatet orienterte fra drøftingene som har vært med Mattilsynet, Miljødirektoratet og departementene de siste par årene, opplæringsløp som har vært kjørt i regi av samfunnsøkonomene i Miljødirektoratet, samt to piloter som ble gjennomført i 2022. Faglig leder Gaute Velle orienterte om oppdraget på rødlistede sjøfugl og erfaringene fra forprosjektet som ble kjørt høsten 2022.

Under diskusjonen etter innledningen ble det vist til at den internasjonale standarden for risikovurdering av karanteneskadegjørere, som VKM benytter i mange av sine risikovurderinger (PRAer), inkluderer en analyse av potensielle økonomiske konsekvenser ved den aktuelle skadegjøreren. Dette gjøres i dag overordnet av faggruppen for plantehelse, men det kan være interessant med assistanse fra samfunnsøkonomer i noen av vurderingene.

Viktigheten av klar rollefordeling mellom VKM og forvaltningen, og betydningen av faglig uavhengighet ble også understreket av flere møtedeltagere.

Oppfølging

Sekretariatet følger opp dialogen med VKMs oppdragsgivere og ansvarlige departementer, og holder hovedkomiteen løpende underrettet.

9. Nytt fra oppdragsgiverne

Mattilsynet

Mattilsynet ved Kari Bryhni innledet med erfaringer fra dialog rundt prioriteringer av prosjekter (som følge av VKMs økonomiske rammer), som Mattilsynet har opplevd som god og som godt tilrettelagt fra VKMs side. Kari gikk gjennom prioriteringskriterier som Mattilsynet har lagt til grunn. Alle oppdrag som ligger inne hos VKM er i utgangspunktet ønsket fra etaten, Mattilsynet har måtte gjøre harde prioriteringer. Kari trakk frem at det er viktig å tenke i retning av å spisse/dele opp bestillinger for å utnytte ressursene best mulig. Kari presenterte også ny visjon/kompass fra Mattilsynet.

Helsedirektoratet

Helsedirektoratet deltok ikke på møtet, men hadde i forkant av møtet spilt inn på e-post at det ikke er noe nytt å melde med tanke på oppdrag. Direktoratet venter på at NNR (Nordic Nutrition Recommendations) skal ferdigstilles og er spent på hvor langt de er kommet i vurdering av elementer av bærekraft. NNR skal etter planen lanseres på Island 20. juni dette året.

Miljødirektoratet

Miljødirektoratet ved Ingvild Riisberg startet sin orientering med å vise til nyhetsoppslag på direktoratets nettside om VKMs risikovurdering av den fremmede arten havnespy og anbefalingen fra en direktoratsgruppe om felles innsats for fire truede naturtyper. Hun orienterte også kort om Naturavtalen som ble besluttet på partsmøtet til konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) (CoP15) i desember. Norge skal utarbeide en handlingsplan i form av en stortingsmelding neste år, der Miljødirektoratet har fått et betydelig ansvar for å sammenstille det faglige grunnlaget for handlingsplanen. Mål nr. 6 i avtalen omhandler fremmede organismer og dørstokkarter spesifikt. Artsdatabankens nye fremmedartsliste som publiseres i august og *Tiltaksplanen for bekjempelse av fremmede skadelige organismer (2020-2025)* kan generere behov for nye risikovurderinger fra VKM. I tillegg til pågående oppdrag er det på trappene seks nye oppdrag til VKM fra Miljødirektoratet (to av disse er fellesoppdrag med Mattilsynet).

Ingvild Riisberg viste også til at direktoratet i desember i fjor publiserte en oversikt over konkrete kunnskapsbehov. Lista er utarbeidet med utgangspunkt i KLDs kunnskapsstrategi (2021-2024) og kunnskapsbehovene departementet vil prioritere fram mot 2030.

10. Evaluering av VKM

Sekretariatet innledet på saken og presenterte momenter som kan inngå i en evaluering av VKM, som var sendt over til kontaktpersoner i Helse- og omsorgsdepartementet 17.02.23.

Det kom innspill fra hovedkomiteens medlemmer på:

- At det kan være aktuelt å ta med evaluering av eksisterende samarbeid med andre internasjonale organer (CITES særlig aktuelt), eventuelt ta med om det er andre aktuelle internasjonale organer man bør samarbeide med.
- Ulike forhold rundt organisering og finansiering (omfattes av innspill fra sekretariatet til HOD av 17.02.23).

Eventuelle innspill som ikke kom frem i møtet kan sendes til sekretariatet i etterkant.

11. Nytt fra sekretariatet

Det var ikke annet nytt å melde fra porteføljene mat/fôr og miljø, utover det som allerede hadde kommet fram i møtet.

Harald Gjein og Danica Grahek-Ogden orienterte om arbeidet i EFSA Focal Point, og at EFSA legger ut en del oppgaver innenfor risikovurdering/forberedelse til risikovurdering, til konsortier. Norge/VKM deltar, sammen med noen art. 36-institusjoner, inn i ett av disse konsortiene som søker i en åpen anbudsprosess. VKM følger med på utlysninger fra EFSA og vil videreformidler til aktuelle norske art. 36-institusjoner.

Gjein orienterte om at Helen E. Kvaem (prosjektleder/faggruppekoordinator for faggruppe forurensninger, naturlige toksiner og medisinrester) skal presentere mandatet for prosjektet [Vurdering av helseisiko ved grillet mat](#), i EFSA's Advisory Forum 16. mars.

12. Eventuelt

Det var ingen saker under eventuelt.

13. Evaluering av møtet

Det ble påpekt at det var lærerike diskusjoner, og at relevant informasjon bør formidles til faggruppene av faggrupelederne.

14. Nye møtedatoer 2023

- 31. mai (fysisk, med enkel servering etter møtet)
- 20. september (digitalt)
- 22.-23. november (fysisk)